

“Ο ΝΟΥΜΑΣ,”
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
ΒΓΑΙΝΕΙ ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΚΑΘΕ ΜΗΝΟΣ
ΙΔΡΥΤΗΣ : Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ
(1903 — 1922)

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ : ΕΤΑΙΡΙΑ “ΤΥΠΟΣ,”—ΓΡΑΦΕΙΑ : ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ - ΣΤΟΛ ΡΑΖΗ

ΣΥΝΑΡΜΟΖΕΣ : ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΔΡ. . . . 50
ΓΙΑ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ , . . . 100 ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΔΡ. 6

ΧΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΤΑΙΡΙΑ “ΤΥΠΟΣ,”
ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΙ Ο,ΤΙ ΣΧΕΤΙΚΟ ΜΕ ΤΗΝ ΥΛΗ ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΥΣΗ ΤΟΥ “ΝΟΥΜΑ,”
ΤΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΔΕΝ ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΥΝΤΑΙ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ

— ΜΑΗΣ 1923

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΑΠΟ τὰ σημαντικώτερα γεγονότα τὸ Συνέδριον τῶν Δημοδιδασκάλων πού ἔγινε τὸν περασμένο μῆνα. Τὸ συνέδριον αὐτὸ θὰ μείνῃ ἱστορικό. Ὑστερα ἀπὸ ἀρκετὰς συζητήσεις, τὸ συνέδριον ψήφισε τὴν εἰσαγωγὴν τῆς Δημοτικῆς γλώσσας ἐνὰ Δημοτικὰ σχολεῖα. Ἡ ἀπόφασις αὕτη εἶναι ἀξιοσημείωτη ὅχι γιατί με τὸ μπάσιμο τῆς Δημοτικῆς ἐνὰ σχολεῖα λύνεται τάχα τὸ γλωσσικὸ ζήτημα, ὅπως πιστεύουν μερικοί, ὅσο γιατί παρουσιάζει ἐνὸς δημοδιδασκαλικὸν κλάδον μίαν ἐξέλιξιν πού οὔτε τὴν ὑπολειτουργίαν, οὔτε τὴν περιμέναμε. Αὕτη ἡ ὁμόφωνη, αὕτη ἡ θριαμβευτικὴ ψήφισις τῆς σχετικῆς πρότασις γιὰ τὴ γλώσσα, δίχως νὰ προηγηθοῦν γεγονότα ἀρκετὰ γιὰ νὰ τήνε δικαιολογήσουνε, παραμένει σὰν ἓνα φαινόμενο ἀνεξήγητο ἀπὸ κοινωνιολογικὴ ἀποψη. Δόθηκε ἡ ἐξήγησις πὺς οἱ δασκάλοι ἀπὸ τὴ σύγκρισιν τῶν βιβλίων τῆς καθαρῆς πρὸς τὰ βιβλία τῆς Δημοτικῆς, εἶδαν μόνοι τους τὸ φῶς. Ἡ ἰδεαλιστικὴ αὕτη ἐρμηνεία δὲ μᾶς φαίνεται πιθανή. Ὅπως κι ἂν εἶναι, περιμένουμε νὰ ἰδοῦμε με τὸν καιρὸ ἂν οἱ δασκάλοι ψηφίζοντας τὸ μπάσιμο τῆς δημοτικῆς ἐνὰ σχολεῖα, εἶχανε ἀκέρια καὶ καθαρὴ τὴν ἀντίληψιν τοῦ τρομεροῦ γλωσσικοῦ καὶ ἰδεολογικοῦ βάρους πού ἀποφασίσαν νὰ φορτωθοῦν ἐπὶ τὴν ὁρμήν τους ἢ παρακινήθηκανε ἀπὸ λόγους ὁλότελα συναισθηματικούς, ὅπως γίνεται δυστυχῶς πολὺ συχνὰ ἐν τῷ τόπῳ μας.

ΠΑΙΡΝΟΝΤΑΣ ἀφορμὴ ὁ Χατζηδάκης ἀπὸ τὸ ψήφισμα τῶν δημοδιδασκάλων γιὰ τὴ γλώσσα, φλυάρησε πάλι ἀρκετὰ στὶς ἐφημερίδες του. Ξαναμάσησε τὰ γνωστὰ του ἐπιχειρήματα γιὰ τοὺς κίνυνους τῆς γλώσσας, τῆς θρησκείας, τῆς πατρίδας καὶ τῆς φυλῆς. Καὶ γιὰ τὰ Ρούσσικα ρούβλια μίλησε ἀκόμα μετὰ τὴ διαφορὰ πὼς τώρα δὲν τὰ χρησιμοποιεῖ ἡ Πισλανϊστικὴ, παρὶ ἡ Κομμουνιστικὴ Ρωσσία γιὰ νὰ ψαρέψει ὁπαδοὺς μέσα ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας. Βλέπετε πὼς ὁ κύριος καθηγητὴς τῆς Γλωσσολογίας δὲν εἶναι μόνο μεγάλος σοφὸς μα καὶ πολὺ ἔξυπνος ἄνθρωπος. Τίποτα δὲν τοῦ ξεφεύγει. Μὰ μετὰ τὸ νὰ ξαναμασῶ τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια ὁ Χατζηδάκης, δὲ σημαίνει πὼς καὶ οἱ ἀρμόδιοι τοῦ Ὑπουργείου πρέπει νὰ κάθονται μετὰ τὰ χέρια σταυρωμένα. Χρόνια καὶ χρόνια τώρα ἀκοῦμε διάφορα σχέδια γιὰ νὰ προκόψει τὸ ζήτημα. Μὰ δουλειὰ ἀνάλογη πρέπει νὰ τὸ παραδεχτοῦμε, πὼς δὲν παρουσιάστηκε ἴσα μετὰ τὰ τώρα κ' ἔτσι ἀφήνουμε μιὰν ἀνοιχτὴ πλευρὰ στὸ Χατζηδάκη γιὰ νὰ μᾶς χτυπάει εὐκολα. Εἶδαμε τώρα τελευταῖα κ' ἓνα σχέδιο ἐργασιῶν τοῦ Ἑκπαιδ. Ὁμίλου γραμμένο σὲ μισοκαθαρεύουσα. Β βλία προπαγανδιστικά, βοηθητικά, λαϊκὰ ὁμίλεις. Ὅλα αὐτὰ καλὰ καὶ ἅγια. Μὰ μετὰ τὴ συμφωνία ν' ἀρχίσει γλῆγορα ἡ ἐφαρμογὴ καὶ νὰ μὴ μείνει τὸ ὥραϊο καὶ μεγαλεπήβολο αὐτὸ πρόγραμμα στὸ χαρτὶ ποὺ θὰ εἶτανε ἀλήθεια κρίμα.

ΥΣΤΕΡ' ἀπὸ τὸ Χατζηδάκη ὁ Βορέας. Ὑστερα ἀπὸ τὸν καθηγητὴ τῆς Γλωσσολογίας, τὸ γλωσσικὸ ζήτημα τὸ ξέτασε ὁ καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφίας, ἴσως γιὰ τὸ παίρνει κι αὐτὸ σὰ θέμα φιλοσοφικὸ ἢ μεταφυσικὸ. Τὸ βέβαιον εἶναι ποὺ ὁ κ. Βορέας—δὲν εἶναι αὐτὸς ποὺ τ' ἀρνάκια παγώνει—ἔχει δώσει ἴσα μετὰ τὰ τώρα δείγματα θαυμαστῆς ἱκανότητος γιὰ νὰ μεταπηδάει ἀπὸ τὸν ἓνα κλάδο στὸν ἄλλον. Στὴν ἀρχὴ μόλις γύρισε ἀπὸ τὴν Εὐρώπῃ παρουσιάστηκε ἀπαιτητὴς μιᾶς Θεολογικῆς ἔδρας ποὺ ἔτυχε τότε νὰ χηρεύει. Καὶ ποιᾶς ἔδρας; Τῆς Δογματικῆς. Ὑστερ' ἀποῦ δὲν μπόρεσε νὰ βάλει στὸ χέρι αὐτὴ τὴν ἔδρα δέχτηκε μετριοφρονέστατα νὰ διοριστῇ καθηγητὴς τῆς Πειραματικῆς ψυχολογίας! Ἀπὸ τὴ Δογματικὴ στὴν Πειραματικὴ ψυχολογία ἡ ἀπόστασις εἶναι βέβαια τεράστιη, μὰ ὁ κύριος καθηγητὴς, μὴν ξεχνᾷτε πὼς κατὰγεται ἀπὸ τὸ Μαρούσι καὶ εἶναι συμπατριώτης τοῦ ἀειμνήστου Λοῦη. Δρομέας λοιπὸν κι αὐτὸς ἐφάμιλλος τοῦ Λοῦη στὴ γληγοράδα, ἄξιος σ' ἐλάχιστον χρονικὸ διάστημα νὰ διατρέχει τὴν τεράστιαν ἀπόστασιν ἀπὸ τὴ Δογματικὴ στὴν Πειραματικὴ ψυχολογία. Τώρα ὁ σεβαστὸς καθηγητὴς δὲν ἐννοεῖ νὰ περιοριστῇ στὶς δάφνες ποὺ ἔδρευε

στη Φιλοσοφία και πού αποκρυσταλλώνονται στην τέλεια χρεωκοπία των φιλοσοφικών σπουδών στο Πανεπιστήμιο. Κυνηγάει και δάφνες γλωσσολογικές. Έτσι ο Χατζηδάκης βρήκε τό ταίρι του. Χατζηδάκης και Βορέας. Χαρά στο Πανεπιστήμιο, χαρά στους φοιτητές πού έχουνε τέτοιους καθηγητές. Νά τους χαίρουνται.

ΠΟΛΥ διαβάστηκε ένα άρθρο φιλολογικό στο περασμένο τεύχος (σελ. 303—308) με τόν τίτλο : «*Εβραῖοι σύγχρονοι λογοτέχνες*». Τό άρθρο αὐτό είναι γραμμένο ἀπό τήν ταχτική συνεργάτισα τοῦ «Νουμά» δα Μαρία Τζηνιάδη, φοιτήτρια τῆς Νομικῆς, ἀπό τή Σάμο, πού ἔχει εὐγενικά ἀναλάβει τήν ἐπισκόπηση τῆς «Ξένης Φιλολογίας» ἀπό τήν ἀρχή τῆς νέας, τῆς «Λογοτεχνικῆς» περιόδου τοῦ «Νουμά». Ὁ «Νουμάς» θεωρεῖ χρέος νά εὐχαριστήσῃ δημόσια τήν ἐκλεχτή συνεργάτισά του.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Ἦβου Δελφοῦ: *Η ΤΡΙΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΜΟΥ*. (Ἐν Ἀθήναις Τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου, 1923. Σελ. 84. Σέ μικρό ὄγδοο). — Στόν περὶ πρόλόγῳ του ὁ κ. Δελφός ἔγραψε πῶς διεῖδε τρεῖς ὑπέρτατες κορυφές νά ὀρθώνονται μέσα στόν κόσμον τῆς ψυχῆς του. Τήν ποίηση, τή δόξα, τό θάνατον. Ἔτσι χωρίζει σέ τρία μέρη τό βιβλίον του μέ τοὺς παραπάνου τίτλους, τρία διαλογικά ποιήματα μέ κάποια ἐνότητα, τουλάχιστον ἀπό μορφολογική ἄποψη, γιατί ἐνότητα στήν «κεντρική» ἰδέα δυσκολεύεται κανένας νά ανακαλύψῃ. Ἔτσι στόν πρῶτον διάλογον μιλάνε ὁ ποιητής μέ τή Μοῦσα, κι αὐτὴ τὸν προτρέπει νά ψάλλῃ, ἐκεῖνος ἀρνιέται, στό τέλος πείθεται κι ἀποφασίζει νά ψάλλῃ. Στό δεύτερον μέρος πρόσωπα τοῦ διαλόγου εἶναι ὁ Ἥρωας κ' ἡ Δόξα πού τὸν προτρέπει νά δράσῃ καὶ νά νικήσῃ, ἐκεῖνος διστάζει, τέλος πείθεται καὶ ῥήχεται στή δράση. Στό τρίτον ὁ Ἄνθρωπος μιλάει μέ τό θάνατον. Μαντεύει τὸν ἐρχομό του καὶ λέει πῶς δέ θέλει νά πεθάνῃ :

Θέλω νά ζήσω ! Ὅσοι μ' ἀκοῦν τά βάσανά μου ἄς κλάψουν
Θέλω ζωή, λίγη ζωή. Δέ θέλω νά μέ θάψουν.

Ὁ θάνατος ἐπιμένει :

Ἀργίλλε, σκιά κ' ἔλκος τῆς γῆς, ἄτομον, σπέρμα, μόριον
Τί ὀρθώθηκες ἀντίμακρον σέ μένα τὸν πελώριον ;

Τέλος ὅστερ' ἀπὸ πολλοὺς διαλόγους ὁ ἄνθρωπος συμβιβάζεται μέ τήν ἰδέαν τοῦ θανάτου καὶ τό ποῖημα τελειώνει μέ τό στίχον :

Ἔλα θάνατε, πάρε με τώρα. Εἶμαι Θεός.

«Όπως βλέπετε τὸ θέμα δὲν ἔχει καμιάν ἐξαιρετικὴ πρωτοτυπία ἢ βάθος. Ἀκόμα, τὰ λόγια τῶσαν διαφορετικῶν προσώπων καὶ προσωποποιήσεων εἶναι εἰπωμένα στὸν ἴδιο τόνο, στὸ ἴδιο ὕφος, στὸ ἴδιο μέτρο. Οἱ διάλογοι εἶναι «σχοινοτενεῖς» σὰ ρητορικοὶ λόγοι ἢ tirades κακῆς ρομαντικῆς τέχνης. Πρὸ πάντων στὸ τρίτο μέρος, ὅπου κάθε φορὰ ὁ ἄνθρωπος ἢ ὁ θάνατος ἀραδιάζουν ἀπὸ 100 — 150 στίχους. Εἶν' ἀλήθεια πὼς μερικὲς φορές πετυχαίνει στὰ φινάλε μὲ καμιά ποιητικὴ κορώνα, κι αὐτὸ μᾶς ἐνισχύει νὰ χαρακτηρίσουμε τὸ διάλογό του σὰ ρητορικὸ γύμνασμα.

Γενικὰ τὸ βιβλίον αὐτό, γραμμένο σὲ δεκαπεντασύλλαβο μὲ ρίμες plates δύσκολα διαβάζεται. Τὸ ἐπίθετο εἶναι δίχως χρῶμα κ' ἡ εἰκόνα δίχως παραστατικότητά. Δὲ λείπουν οἱ πεζολογίες :

Καὶ μάρεξε πὼς ταίριαζαν σὰν ἔσκυβα σιμὰ σου

Τὰ γερασμένα νιάτα μου στὰ νέα γεράματά σου.

Ὁ ποιητὴς μεταχειρίστηκε τὸ δεκαπεντασύλλαβο στίχο μὲ προσπάθεια νὰ τὸν τελειοποιήσει σύμφωνα μὲ τὴ ἀπαιτῆση τῆς νέας τέχνης καὶ τὰ διδάγματα τοῦ Παλαμά. Καὶ πρέπει νὰ ὁμολογήσουμε πὼς μᾶς ἔδωσε κάποιους στίχους δίχως τομὴ ἢ μὲ τονισμό στὴν τρίτη καὶ στὴν ἐντέκατη (ἀναπαιστικὸς) πολλὸ μουσικούς. Ἀλλοῦ ὅμως παρεξηγώντας τὴ λευτεριά πού δίνει τὸ τέτοιο μεταχείρισμα τοῦ δεκαπεντασύλλαβου θαρρεῖ πὼς μπορεῖ νὰ βάλει δεκαπέντε συλλαβὲς στὴ σειρὰ γιὰ νὰποτελέσει ἕναν τέτοιο :

Γύρω, Πλούσια πάντα τὰ σοῦφερνα τὰ δῶρα Μοῦσα...

Μένει στὸν τάφο μου λίγο τῆς ἀνοιξὸς χορτάρι. . .

Φύγε πλαγευτὴ μὲ τὰ δῶρα σου καὶ τὴ γαλήνη.

Νὰ κ' ἕνας στίχος πού ἂν κ' ἔχει τομὴ καὶ κανονικὸ τονισμό εἶναι ἀπὸ τοὺς ἀθλιότερους δεκαπεντασύλλαβους:

Ὁραῖα τριαντάφυλλα καὶ πρόσκαιρα σὰν κεῖνα.

Κ' ἕνας δεκαπεντασύλλαβος πού τοῦ ἔσφεύγει:

Δὲν εἶχα νιάτα μὴτε σύντροφους τῶν πόνων, μὴτε ἀγάπη.

Καὶ ἡ ἔκφρασή του δὲν εἶναι πάντα καλὴ, ὅπως στὸ στίχο:

Δημιούργει κι ἄσε τίς χαρὲς νὰ σοῦ μειδιοῦν ἀγάλια,

Γιὰ τὴ ρίμα ὁ ποιητὴς κέφτει σὲ ἔλεεινὲς ἔκφρασεις ὅπως ἡ γενικὴ «Ἀπρίλιον» γιὰ νὰ ριμάρει μὲ τὸ «ἥλιον» κ' οἱ ὀνομαστικὲς «μύσται, δυνάσται, νομοθέται» γιὰ νὰ ριμάρει μὲ τὸ ἐλπίστε, περάστε, πολεμείται. Ἄλλες κακὲς ἔκφρασεις: «Ἐλπίστε ὅσοι πεθναίνετε» κτλ. Ὁ ποιητὴς εἶν' ἕνας ρομαντικὸς. Σὲ πολλὰ μέρη φαίνεται ἐπίδραση τοῦ

Hugo, Musset, κτλ. Πολύ επηρεασμένος κι από τὸν Παλαμά τοῦ ἀφιερώνει τὸ βιβλίον του. Κ' ἡ ἀφιέρωση εἶναι τὸ καλύτερο μέρος τοῦ β βιβλίου. Δυστυχῶς φανερὴ εἶναι ἡ ἐκείδραση κι ἀπὸ κατώτερους ρομαντικούς τεχνίτες ὅπως στοὺς στίχους:

Κάθε μου σκέψη παραγμός, κάθε μου στίχος δάκρυ
ποῦ δὲ λέει τίποτα καὶ θυμίζει τοῦ Παράσχου τὸ

Κάθε του στίχος στεναγμός, κάθε πνοή του θρήνος
κάθε ιδέα του παλμός...

Ἡ οἱ στίχοι:

Σὲ μιὰ προσπάθεια ὑπέρτατη στὴ μέση τῆς ἐρήμου
Δίχως ἐλπίδα χάνεται καὶ ξεψυγᾷ ἡ ζωὴ μου...
Πῶς τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς ὅλο τόλῳ διαβίσει
Κ' ἐφτίσα τόσο γλήγορα στὴν τελευταία φράση.

Ποῦ θυμίζουν Ὀδοιπόρο τοῦ Σούτσου.

Βρίσκονται ἀκόμα καὶ ἀποσπάσματα ποῦ θυμίζουν Βαλαωρίτη κι ἄλλους.

Συγκεφαλαιώνοντας βλέπουμε πῶς τὸ ἔργο στὴν οὐσία του δείχνει μιὰ φιλοσοφία ὅχι πολὺ βαθειὰ οὔτε πολὺ πρωτότυπη. Στὴν ἐκφρασὴ του πάλι δείχνει μιὰ τέχνη ὅχι πολὺ ραφιναρισμένη κι ἀλάθευτη. Ὅμως ὑπάρχουνε καὶ κάποιοι στίχοι καὶ κάποιας ιδέας ποῦ οὐ σταματοῦν, κ' ἔτσι δὲν μπορεῖ νὰ ρηθῇ κανένας τὸ βιβλίον τοῦτο ὁλότελα σὰν προσπάθεια. Ἔτσι ἄλλωστε θαρρῶ πῶς τὸ ἐννοεῖ κι ὁ ποιητὴς του ὅταν λέει «παρακαλεῖ ὅσους μπορεῖ νὰ ἐνδιαφεροῦν ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐργασία νὰ μὴ κρίνουν τελεωτικὰ καὶ ολοκληρωτικὰ τὴν προσωπικότητά του ἀπ' τοὺς στίχους γιατί σκοπεύει νὰ τυπώσει δυὸ ἄλλα μακρύτερα βιβλία ποῦ συμπληρώνουν τὴν ἐμρᾶση τοῦ πρώτου σταδίου τῆς λογοτεχνικῆς του ζωῆς». Καὶ ὑπάρχουν κάποια, σπανιώτατα δυστυχῶς, κομμάτια μὲς στὴν «Γρηγορία τῆς ψυχῆς μου» ποῦ μᾶς κάνουν νὰ ἐλπίσουμε πῶς κ' ἡ σκέψη του βαθύτερη θὰ ἐκδηλωθεῖ κ' ἡ τέχνη του βεβαιότερη στὰ ἔργα ποῦ ἀναγγέλει.

Δημ. Μ. Δημητριάδης, ΒΗΜΑΤΑ ΣΤΗ ΧΛΟΗ — Κύπρος 1928. Σελ. 80 σὲ μικρὸ ὄγδοο. Σελίδια 2 1)2. — Ποιήματα ποῦ δὲν ξαίρουμε ἂν θέλουμε νὰ ποῦνε τιποτα, γιατί ὁ ποιητὴς ἔχει μεγάλη ἐνδία ἀπὸ ἐκφραστικὰ μέσα κ' ἔτσι ἡ ἰδέα του χάνεται μὲς οὐ ἀνυπολόγιστες. Ὁ στίχος ἀνυπόφορος, ἡ γλώσσα ἀπὸ τίς χειρότερες μιχτές. Νὰ τὸ πρῶτο τραγούδι τῆς συλλογῆς, γιὰ δείγμα.

Μοῦ μιλήσαν τὰ μεσάνυχτα
Ἑωτικὲς φωνές, μαγεῦστες

Κι ἀπὸ τότες πάω, χάθηκα
Κάτι μοῦκλεψαν οἱ κλέφτρες.

Κι ἀγορικῶ στὸ κάθε μίλημα
Κάθε μιᾶς, τὸ λάλημά της
Κι ὅτι ἀκοῦν οἱ ἄλλοι γύρω μου
Γὼ τὰ ἐνάντια : ΝΥΧΤΟΒΑΤΗΣ.

Μποροῦσαν καὶ νὰ μὴ τυπώνουνται τέτοιοι στίχοι στὸ 1923.

ΗΛ. Φ. ΗΛΙΟΥ

Η ΚΟΛΑΣΗ ΤΟΥ ΔΑΝΤΗ

(Ἑμμετρος μετάφρασις καὶ σχόλια ὑπὸ Γεωργίου Καλοσγούρου. Σχ. μικρὸ 80, σελ. 318, Ἑκδοτικὸς οἶκος «Ἐλευθερουδάκης», Ἀθῆναι 1923. Τιμὴ δρχ. 25).

Μὴ μετάφραση λογοτεχνικοῦ ἔργου, γὰρ νᾶχη σημασία σ' ὅποιαν-
δήποτε λογοτεχνία, πρέπει νᾶναι ἡ ἴδια λογοτέχνημα, ἀλλιῶς ὁ μετα-
φραστὴς ἀπότυχε στὴν προσπάθειά του ὅσο πιστὰ κι ἂν ὑποτεθῇ
πὼς μετάφρασε τὸ νόημα. Καὶ τοῦτο γιατί, ἂν τὸ λογοτεχνικὸ ἔργο
ὀφείλε τὴν ὅποιαν ἀξία του στὸ νόημά του κι ὄχι στὴν καλλιτεχνικὴν
ὑπόστασή του, τότες τὸ κάθε ἐγχειρίδιο φιλοσοφίας θᾶτανε πολὺ
σπουδαιότερο ἀπὸ κάθε λογοτέχνημα.

Αὐτὸ πολὺ λίγο ἐννοήθηκε στὴν Ἑλλάδα, καὶ εἶναι αὐτὸς ὁ λό-
γος ποῦ, μᾶλο ποῦ μεταφράστηκαν παρὰ πολλὰ ἔργα λογοτεχνικά,
στὴ γλώσσα μας, ἐλάχιστα συντελέσανε στὴν ἀνάπτυξη τῆς λογοτε-
χνίας μας καὶ στὴν τελειοποίησιν τῆς γλώσσας μας. Καὶ μὲ τὸ νὰ
ζητᾶμε περισσότερο τὴν ἀπόδοση τοῦ νοήματος παρὰ τῆς Τέχνης
ἀπὸ τὰ λογοτεχνικά ἔργα, κατορθώσαμε νὰ καταντήσουμε τὰ ξένα
ἀριστουργήματα καὶ τὰ ἀθάνατα ἔργα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων σὲ τέ-
τια χάλια, ποῦ κι ὁ πῦρ ἀκαλαίσθητος νὰ θεωρῇ τὸν ἑαυτὸ του ἱκανὸ
νὰ δημιουργήσῃ τέτια καὶ ἀνώτερα. Καὶ εἶναι θαῦμα ποῦ ὁ Παρθενώ-
νας δὲ μεταφράζεται, γιατί μιλεῖ τῇ διεθνῇ γλώσσᾳ τῆς δράσης, ἀλ-
λιῶς ποῖς ξαίρει σὲ τι κακὰ χάλια θὰ τὸν εἶχανε καταντήσῃ οἱ ἀκα-
λαίσθητοι μεταφραστὲς του, ἐννοεῖται ἂν τῇ γλυτῶτῃ καὶ δὲν ἔχτε-
λέσουν ἀμιλλώμενοι μὲ τοὺς μεταφραστὰς τὸ ἐπίζηλο ἔργο τους οἱ
διάφοροι μπκλωματῆδες ποῦ ἀνάλαβαν νὰ τὸν ἐπιδορθώσουν.

Μὰ ἐὰν ἐζητήθηκε περισσότερο τὸ νόημα παρὰ ἡ Τέχνη στὰ λο-
γοτεχνικά ἔργα, ἡ μετάφρασή τους θεωρήθηκε ἀπλῶς ἔργο γλωσσο-

μάθειας. Καὶ καθημερινῶς βλέπουμε νὰ λαβαίνει τὸ θάρρος καὶ τὸ θράσος καθέννας, ποὺ τσαπαρλίζει τέσσαρες ξένες λέξεις, νὰ ξεπροβάλλῃ γιὰ μεταφραστής, καὶ μάλιστα, χωρὶς κανένα διαταγμὸ, ὅποιοι δῆποτες ἔργου, ἀκόμη καὶ τῶν σπουδαιωτέρων.

Ὡς τόσο, μιὰ λογοτεχνικὴ μετάφραση ἑνὸς ἀξιόλογου ξένου λογοτεχνήματος, εἶναι πάντα σημαντικὸ γεγονὸς, ὅχι μόνο γιὰ τὴ φτώχῃ μας λογοτεχνία, μὰ καὶ γιὰ τὴν πλουσιωτέραν ἀκόμα. Καὶ ἡ σημαντικότητά αὐτὴ ἀποτελεῖ κυριολεκτικῶς λογοτεχνικὸ σταθμὸ, ὅταν τὸ μεταφραζόμενο ἔργο εἶναι κάποιον ἀπὸ τὰ πέντε, δέκα ἀριστουργήματα ποὺ δημιούργησε τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα στὶς πιὸ ἐξαιρετικὲς καὶ στὶς πιὸ εὐτυχησμένες στιγμὲς του. Ἐνα ἀπὸ τὰ ἔργα αὐτὰ εἶναι καὶ ἡ «Θεία Κωμῳδία» τοῦ Δάντε, τὸ πρῶτο μέρος τῆς ὁποίας, τὴν «Κόλαση», δοκίμασε νὰ μεταφράσῃ στὴ γλῶσσα μας ὁ κερκυραῖος λόγιος Γεώργιος Καλοσγούρος.

Τὸ μέγα αὐτὸ ἔργο δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ποὺ δοκιμάστηκε νὰ μεταφραστῇ στὴ γλῶσσα μας. Ἀπὸ τὸ 1500 περίπου μετάφρασε ὀδύκληρῃ τὴν «Κόλαση» ὁ σοφώτατος λόγιος Μουσινῦρος. Ἡ μετάφραση ἐκείνη, καμωμένη σ' ἀρχαίαν ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ σ' ἰαμβικὸ τρίμετρο, δὲ στερεῖται καλλιτεχνικῆς ἀξίας, καὶ ἀπομένει ἀκόμα καὶ σήμερα ἡ σημαντικώτερη μετάφραση τῆς «Κόλασης» ποὺ ἐγίνε ἀπὸ Ἑλληνα. Ὅμως, γιὰ τὴν πρόοδο τῆς λογοτεχνίας μας καὶ γιὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γλώσσας μας, ποὺ πρέπει νὰ τὸ πάρουμε ἀπόφαση πῶς δὲ μπορεῖ νάναί ἄλλη ἀπὸ τὴ γλῶσσα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἀπὸ τὴν περιφρονημένη δημοτικὴ μας, ἡ μετάφραση ἐκείνη δὲν ἔχει καμμιά σημασίαν. Ὅσες ἄλλες ἔγιναν ἀργότερα, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς ἐθνικῆς μας ἀνεξαρτησίας κ' ἐδῶ, εἴτε στὴ δημοτικὴ ἔγιναν εἴτε στὴν καθαρρεύουσα, εἴτε σὲ στίχο εἴτε σὲ πεζό, δὲν ἔχουν σχεδὸν καμμιά λογοτεχνικὴν ἀξίαν, καὶ ὅλες, ποῖα λιγώτερο, ποῖα περισσότερο, μὰ πάντα σημαντικὰ, παραμορφώνουν τὸ πρωτότυπον.

Ἡ μετάφραση τοῦ Ζουφρὲ κατάντησε τὴν «Κόλαση» σὰν κανένα λαϊκὸ ψυχοσωστικὸ ἀνάγνωσμα κάποιου ἀσκητικοῦ καλόγερου, καὶ τῆς ἀφαίρεσε τὴ νευρώδη καὶ παραστατικὴ φράση τοῦ πρωτοτύπου, παραλείποντας μαζὶ μὲ τὸ καλλιτεχνικὸ μέρος καὶ κάθε δυσκολομετάφραστο σημεῖον. Ἡ δοκιμὴ τοῦ Βεργωτῆ ἀδυνατίζει τρομερὰ τὴ σύντομη καὶ περιεκτικὴ φράση τοῦ πρωτοτύπου, βάζοντας μέσα στὸ κείμενον τὴν ἀνάλυσιν τῆς φράσης, ποὺ ἔπρεπε νὰ κάμῃ σὲ κάποιαν ὑποσημείωσιν, σὲ τρόπον ποὺ ἓνας ἐντεκασύλλαβος τοῦ πρωτοτύπου νὰ γίνεται συχνὰ δύο καὶ κάποτες τρεῖς δεκαπεντασύλλαβοι στὴ μετά-

φραση. Ἡ μετάφραση τοῦ Ἀντωνιάδου εἶναι κυριολεκτικὰ ἀνοσιούργημα· ὁ μακαρίτης ἔγραφε καὶ μὲ τὰ ποδάρια. Τοῦ Ραγκαβῆ ἡ δοκιμὴ δὲν εἶναι καλύτερη. Ὁ Πράσιнос φαίνεται πῶς ἐξήγησε περισσότερο νὰ δώσῃ ἓνα πιστὸ βοήθημα, διατηρῶντας καὶ τοὺς ἰταλισμοὺς τοῦ πρωτοτύπου, γιὰ κείνον ποὺ θῆλε νὰ μελετήσῃ τὸ ἰταλικὸ κείμενο, παρὰ νὰ κάμῃ λογοτεχνικὴ μετάφραση. Ἀσήμεντες εἶναι τοῦ Γ. Βουτσίνα καὶ τοῦ Κορομηλά καμωμένες στὸ πεζό. Τελευταῖα, ὁ ἐκδοτικὸς εἰκος «Ελευθερουδάκης», δημοσίευσεν καὶ τὴν μετάφραση τοῦ Γ. Καλοσγούρου, τὴν ὁποῖαν θὰ ἐξετάσασιν λεπτομερέστερα.

Ἡ μετάφραση αὕτη, τελειωμένη πρὶς τριάντα σχεδὸν χρόνων, ἔμενεν ἀνέκδοτη, ὅπως ἀκόμα μένουσιν ἡ μετάφραση τοῦ Λασκαράτου καὶ τοῦ Δελδινιώτη, κ' ἔγινε ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴν ποὺ ἡ δημοτικὴ μας γλῶσσα εἵτανε περιφρονημένη καὶ ἀκαλλιέργητη. Ὁ ἀναγνώστης ὅμως ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμὴν καταλαβαίνει πῶς ὁ μεταφραστὴς ἔδωκε μεγάλην προσοχὴν στὸ ἔργον του, καὶ προσπάθησεν ἂν ἀνταποκριθῇ ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερο στὶς μεγάλας δυσκολίας ποὺ συνάντησεν. Τὴν εὐσυνειδησίαν τοῦ Καλοσγούρου τὴν ξέρουμε καὶ ἀπὸ ἄλλα του ἔργα μεταφραστικὰ· ἀπὸ τοὺς «Γάρους» τοῦ Φώσκολου, ἀπὸ τὸν «Προμηθεῖα Δεσμώτην» τοῦ Αἰσχύλου, ἀπὸ τὸ «Σαοὺλ» τοῦ Ἀλφίερου, καὶ ἀπὸ τὰ ἰταλικά ποιήματα τοῦ Δ. Σολωμοῦ. Ὅμως ἡ εὐσυνειδησία τοῦ λογίου, δὲν μπόρεσεν νὰ ξεπεράσῃ καὶ ὁρισμένα ἐμπόδια γλωσσικὰ καὶ δημιουργικὰ, καὶ νὰ καταστήσῃ τὴν μετάφρασίν του ἄριστον λογοτέχνημα, ποὺ δὲν εἶχε νὰ φοβηθῇ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γλώσσας καὶ τὴν πρόοδον τῆς τέχνης. Ἔτσι, ὁ Γ. Καλοσγούρος ἔκαμε ἔργο ἐποχικόν, καὶ ὅχι ἔργο διαρκείας. Τὸ ὅλον ἔργο εἶναι ψυχρό, καὶ στερημένον τοῦ δυνατοῦ παλμοῦ τοῦ πρωτοτύπου. Καὶ φαίνεται πῶς ποτὲ σχεδὸν δὲν μπόρεσεν νὰ θερμάνῃ τὴν φράσιν του ὁ Καλοσγούρος, νὰ τὴν περάσῃ ἀπὸ τὴν καρδίαν του, ἀπὸ τὴν ἀκοήν του, πρὶν τὴν γράφῃ στὸ χορτί. Ἡ φράσις του μοιάζει σὰ ν᾿ ἦν ἡ σ' ἐπιστημονικὸν ἔργο καὶ ὅχι σὰ λογοτεχνικόν, ὁδηγούμενη ἀπὸ τὴν ψυχρὴν λογικὴν, καὶ ὁ στίχος του μοιάζει σὰ νὰ βγαίῃ μετρούμενος στὰ δάχτυλα, χωρὶς καμμιά μουσικότητα. Καὶ ἡ ὅλη μετάφρασις κάνει τὴν ἐντύπωσιν ξεθωριασμένου ἀντίγραφου ἀπὸ τὸν καιρὸν καὶ τὴν σκόνην καλλιτεχνικοῦ ἀριστουργήματος, ποὺ στενοχωρεῖ τὸ θεατὴ καὶ τότε κάνει νὰ αἰσθάνεται συχνὰ τὴν ἀνάγκην νὰ δυναμώσῃ ὁ ἴδιος τίς γραμμάς, γιὰ νὰ φανῇ ἐντονώτερη ἡ εὐχάριστη εἰκόνα.

Ὁ Γεώργιος Καλοσγούρος, φαίνεται, δὲν εἶχε φλέβα δημιουργικὴν. Μὰ γιὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς μεταφραστικῆς του προσπάθειας, περισσό-

τερο συντέλεσε ἡ ἀκαλλιέργητη γλῶσσα μας, παρὰ ἡ ξηρότητα τοῦ μεταφραστῆ. Ἐχοντας νὰ μεταφράσῃ ἔργο μέγα, μὲ πλουσιώτατο λεξιλόγιο, μὲ λεπτότητα ἐκφράσεων, εἰκόνων, νοημάτων, ποῦ ὁ λαὸς δὲ μεταχειρίζεται, εὐρέθηκε σὲ στενόχωρη θέση. Ἔτσι, εἴ τι δὲ μπορούσε νὰ βρῇ στὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ, τοῦ κάκου θὰ τὸ ζητοῦσε στὰ λογοτεχνικὰ ἔργα τῆς ἐποχῆς του, γιατί· αὐτὰ εἴτανε ἐλάχιστα καὶ περιορισμένα. Θέλοντας νὰ προσφέρῃ τὸ περισσότερο δυνατὸ γιὰ τὴν ταχύτερην ἀνάπτυξιν τῆς λογοτεχνικῆς μας γλώσσας, ἀναγκάστηκε ν' αὐτοσχεδιάσῃ. Μὰ ἐξ φαίνεται νᾶχε μεγάλη γλωσσοπλαστικὴ δύναμη, καὶ ὁ ὄγκος τοῦ ἔργου ποῦ ἀνάλαβε ξεπέρασε τὴ δύναμίν του. Ἄν λάβουμε ὑπ' ὄψιν μας τοὺς ἀχρωμάτιστους στίχους τῆς μετάφρασῆς του, θὰ φτάσουμε στὸ συμπέρασμα πῶς δὲν εἶχε ἀρμονισμένο αὐτί, πῶς ἡ ἀκουστικὴ του εἴτανε ἐλαττωματικὴ, κ' ἕνα ἀδύνατον αὐτὸ εἶναι ἀνικηρόβλω· ὁ χειρότερος ὁδηγὸς γιὰ τὴν ἐκλογὴ λέξεων μουσικῶν, γιὰ τὴν τοποθέτησίν τους στὴ φράση, καὶ γιὰ τὴ σύνθεσιν στίχων. Ἀρκεῖ νὰ διαβάσῃ κανεὶς μερικoὺς στίχους ἀπὸ τὴν «Κόλασιν» γιὰ νὰ συμπεριληφθῇ μαζί μας. Σ' εἰλ' αὐτὰ προστέτε καὶ τὸ μονότονον καὶ ἀλλήγιστον δεκατρισύλλαβον ποῦ μεταχειρίστηκε ἀπὸ ἀκτανόητο πείσμα, γιὰ νὰ ἐπιβάλλῃ στὴ νεοελληνικὴ στιχουργία τὴ χλωμὴ πολυλαλὲς κατασκευάσμα, καὶ ἄμεσως βγαίνει τὸ συμπέρασμα πῶς ἂν ἡ δημοτικὴ μας γλῶσσα εἶχε τὴν ἐποχὴ ποῦ μετάφραζε ὁ Καλοσγοῦρος τὴ σημερινὴ τῆς τελειότητα, ὁ Καλοσγοῦρος θάκανε ἔργο πολὺ μεγαλύτερης διαρκείας.

Ὅμως, ἂν ἡ μετάφρασις τοῦ Καλοσγοῦρου φαίνεται σήμερα ψυχρὴ καὶ ξεθωριασμένη, σήμερα ποῦ ἡ δημοτικὴ μας μπορεῖ νὰ τολμήσῃ τὰ γενναϊότερα, δὲν εἶαν τέτοια καὶ γιὰ τὴν ἐποχὴ ποῦ ἔγινε. Παρακινήμενοι ἀπὸ τὴν ἐντύπωσιν ποῦ μᾶς ἔκαμε ἡ ἀνάγνωστί της, φανταστήκαμε γὰρ τὴ στιγμή πῶς μὲν ἔχε τὴν μετάφρασιν τῆς «Κόλασης» εἶχε ἀποτύχει ὁ Καλοσγοῦρος, καὶ θυμούμενοι τὴ σημαντικώτατην ἐντύπωσιν ποῦ ἔκαμεν ἡ μετάφρασις τῶν ἱταλικῶν ποιημάτων τοῦ Δ. Σολωμοῦ καὶ τῶν «Τρίφων» τοῦ Φώττολου, δοκιμάσαμε νὰ τίς ξαναδιαβάσουμε. Οἱ μετάφρασεις ἐκεῖνες ὅταν ἐδημοσιεύτηκαν ἔδω κ' εἴκοσι χρόνια, θεωρήθηκαν ὑπέδειγμα μεταφραστικῶν, καὶ ὅμως σήμερα δὲ μᾶς φάνηκαν διόλου ἀνώτερες ἀπὸ τὴν μετάφρασιν τῆς «Κόλασης», μάλιστα μᾶς γέννησαν συχνὰ ἕνα συναίσθημα ἀποκρουστικόν. Ἡ δημοτικὴ μας γλῶσσα, καὶ ἡ λογοτεχνία μας ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἔκαμε ἀλμυρά, καὶ ἄλμυρα σημαντικὰ, ὅσο κι ἂν δὲν ἐδημοσιεύθησαν ἀκόμα τὰ σημαντικὰ καὶ μεγάλα λογοτεχνήματα.

Ἔτσι, ἂν ἡ «Κόλαση» εἶχε δημοσιευτεῖ ἐδῶ κ' εἴκοσι χρόνια, ἀναντιρρήτως θάχε μεγάλη σημασία γιὰ τὴν ταχύτερη πρόοδο τῶν νεοελληνικῶν γραμμάτων, μὰ τώρα ἐν ἔχει δυστυχῶς παρὰ σημασία ἱστορική. Καὶ εἶναι ἀξιο ἀπορίας, γιατί νὰ τὴν ἀφήσουν ἀνέκδοτη ἔλοι ἐκεῖνοι ποῦ ἐκόβονταν γιὰ τὴν ἐπικράτηση τῆς δημοτικῆς μα; (*) Τάχα τὸ δασκαλικὸ πνεῦμα εἶχε ἀποναρκῶσαι κι αὐτοὺς νὰ πιστεύουν πῶς οἱ γλῶσσες γίνονται μὲ τίς γραμματικές, ἢ τάχα ἔκαναν ἀπλῶς τὸ κέφι τους, ἱκανοποιώντας τίς διάφορες φιλοδοξίες τους; Ὅπως δὴ ποτε, ἡ μετάφραση τοῦ Καλοσγούρου δὲν πρέπει νὰ ἔχη μνηστῆρ σὰ σύγχρονο ἔργο, μὰ νὰ τοποθετηθῇ στὴν ἐποχὴ τῆς καὶ νὰ τῆς ἀποδοθῇ ὁ δικαίος ἔπαινος. Ὅμως ἀφοῦ δικαιοῦθῇ ὁ τίμιος ἐργάτης τοῦ πνεύματος, δεῖλουμε νὰ δικαιώσουμε καὶ τὴν Τέχνην γιὰ πολὺ μεγαλύτερο λόγο, καὶ μὲ ἀμεροληψία νὰ σημειώνουμε τίς ἀδυναμίες ποῦ δὲν μπόρεσε ν' ἀποφύγῃ ὁ Καλοσγούρος, γιατί εἶναι ἀνάγκη οἱ μεταγενέστεροι νὰ διδάσκονται ἀπὸ τίς ἀποτυχίες τῶν παλαιότερων τους.

(Τὸ Β' μέρος τοῦ ἐρχόμενου)

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΣΠΑΤΑΛΑΣ

Ἡ ΓΝΩΝΗ ΤΩΝ ΞΕΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΜΑΣ

Τὰ «Εἰκοσάχρονα τοῦ Νουμά»

Στὸ «*Mercure de France*» τῶν 15 τοῦ περασμένου Ἀπριλίου, ὁ κ. Δ. Ἀστεριώτης (Phileas Lebesgue) μιλώντας στίς «Νεοελληνικὲς ἐπιστολές» του γιὰ τὴ σύγχρονη νεοελληνικὴ φιλολογικὴ παραγωγή, σημειώνει ἀκόλουθα γιὰ τὰ «Εἰκοσάχρονα τοῦ Νουμά» ποῦ, καθὼς εἶναι γνωστὸ, ἔχουνε βγεῖ σὲ ξεχωριστὸ βιβλίο :

«... Τὰ Φιλολογικὰ πορτραῖτα» τοῦ κ. Δ. Π. Ταγκόπουλου

*) ΣΗΜ. ΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ». Τὸ πρῶτο ἄσμα τῆς «Κόλασης» τοῦ Δάντη καὶ τὸ τριακοστὸ δεῦτερο μὲ τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Οὐγγολίνου, μετάφραση τοῦ Γεωργίου Καλοσγούρου, δημοσιευτήκανε γιὰ πρώτη φορὰ στὸ «Νουμά» τοῦ 1905, φυλ. 152 καὶ 159, σταλμένα τότε σ' ἐμᾶς ἀπ' τὸν ποιητὴ Μιβίλη. Ἐπίσης σὲ δυὸ φύλλα τοῦ «Νουμά», 152 καὶ 153 τοῦ 1905, δημοσιεύτηκε ἡ κριτικὴ καὶ φωτισμένη ἀνάλυση τοῦ Φραγκίσκου ντὲ Σάνκτις γιὰ τὸν Οὐγγόλινο, μὲ σχόλια καὶ παραπομπὰς στὰ δυσκολονόητα σημεία, μετάφραση καὶ τούτῃ τοῦ Γ. Καλοσγούρου. Ὡστε μέρος σημαντικὸ τῆς ἐργασίας τοῦ Κερκυραίου λογίου εἶχε δημοσιευτεῖ «ἐδῶ καὶ εἴκοσι χρόνια», ποῦ θέλει ὁ φίλος Σπαταλάς, καὶ μάλιστα ἀπὸ κείνους «ποῦ ἐκόβονταν γιὰ τὴν ἐπικράτηση τῆς Δημοτικῆς μας».

Ξαναζωντανεύουν τους μεγάλους πρωταγωνιστές της επανάστασης της γλωσσικής, που έδω και τριάντα χρόνια τώρα ξετυλίγεται χωρίς διακοπή, γεμάτη περιπέτειες, και που αδύνατο να πάρει την οριστική της λύση, τη σωστή, αν δεν αλλάξει δρόμελα σιγά σιγά η Ρωμαϊκή ψυχή.

Μές στον αγώνα ωστόσο, που συνεχίζεται δλοένα, ρόλο δυνατό, αποφασιστικό, έπαιξε ο «Νουμάς» που τώρα τελευταία γιόρτασε τα εικοσάχρονα του και που ο εκλεχτός μεταφραστής του Παλαμά κ. Εύγ. Κλεμάν μιλώντας με τα ώραία κείνα λόγια του γι' αυτόνε μές στον πρόλογο, του προσέφερε το φόρο της τιμής που του αξίζει.

Το ιωδιλατο του Νουμά γίνηκεν αφορμή να είπωθοῦνε πολλά πράματα και διδαχτικά, άλλα προφορικά από τους ρήτορες τη βραδιά της γιορτής κι άλλα μέσα στις άθρηναϊκές φημερίδες. Κι όλα αυτά, μαζεύτηκαν και τυπωθήκανε σέ ξεχωριστό τεύχος, πανηγυρικό.

Ό,τι έχει να δείξει ή σημερινή Έλλάδα αξιο στη λογοτεχνία, και στην έπιστήμη ακόμη, και στις τέχνες, πέρασε από τις στήλες του Νουμά είκοσι χρόνια τώρα.

Μας τὸ εἶπε μ' ὄλο της τὸ κύρος κ' ἡ φωνή του μεγάλου ποιητή, του Κωστή Παλαμά. «Στέκοντας κ' έξω από τὰ λογῆς συστήματα, τίς παντός είδους ιδεολογίες» ὅπως εἶπε, ἀποτραδηγμένος πιά μέσα στο ἱερὸ της 'έχνης, που ὑπέρτατη ἐνσάρκωσή της εἶναι ἡ Ποίηση, ὁ Παλαμάς μᾶς τᾶπόδειξε φωτισμένα πὼς ὁ παλληκαρίσος ἀγώνας του Νο.μά, ἔτσι, που ἀγωνίζεται νὰ φέρει τὸ ρωμαϊκό λαὸ σέ θέση νὰ γράφει τὴ γλώσσα που μιλάει, εἶναι καθ'αυτὸ ἀγώνας γιὰ τὴν ἀναστήλωση ἐνὸς ἐθνικοῦ καὶ ἀνθρωπιστικοῦ πολιτισμοῦ. Καὶ δὲν ὑπάρχει ἰδανικὸ εὐγενικώτερο, τὸ ξαίρουμε, πλατύτερο, καὶ πιὸ ἁρμονισμένο μὲ τίς τάσεις της σημερινῆς μας ἐποχῆς.

Ό κ. Βουτερίδης ἔξυπνα κι ἀπλά, μᾶς ἀνιστόρησε τὰ πρῶτα χρόνια του Νουμά. Τίς στενοχώριες του, ὕλικές καὶ ἠθικές, τὰ σταματήματά του, τίς συκοφαντίες που εἶχε νὰ παλέψει μ' αὐτές, τίς ἐπίθεσεις που δέχτηκε ἀπὸ παντοῦ, τὸ τολμηρὸ περιοδικό, καὶ τὴ γαλήνη τῶν Νουμαδικῶν μές στον ἀγώνα. Ό Ρήγας Γκόλφης ξέτασε μὲ τέχνη τὸ πόσο ἀποτελεσματικὴ στάθηκε γιὰ τὸν ἀγώνα του Νουμά ἡ σάτυρα, τὴν ἐποχὴ που ἓνας Μιστριώτης ἀφανιζότανε νὰ κατηγορεῖ τοὺς δημοτικιστὲς προδότες «τῆς πατρίδας, τῆς θρησκείας καὶ τῆς οἰκογένειας». Ό Κώστας Πικρορίτης ἀνάλυσε τὸ ιδεολογικὸ πρόγραμμα του Νουμά γιατί, νὰ σημειώστε, τὸ ἔργο του περιοδικοῦ δὲν εἶτανε μονάχα λογοτεχνικό, παρὰ καὶ κοινωνικὸ καὶ πολιτικὸ μαζί. Τὴν παιδαγωγικὴ

του δράση μᾶς τήνε ξεχώρισε μὲ δίκια κρίση ὁ κ. Γληνός. Κι ὁ κ. Συναδινός, στὸ τέλος, μίλησε γιὰ τὸ θεατρικὸ ἔργο τοῦ Ταγκόπουλου, ποὺ τότε ξεχωρίζει χρόνια τώρα σὰν ἓνα ἐχτρὸ ἀμείλιχτο τῆς κάθε πρόληψης.

*Αρχίζοντας καινούρια περίοδο ὁ Νουμάς, θάκολουθᾷ πάντα τὸ ἴδιο ἔργο του, μὲ νέο διευθυντὴ του ἀπὸ ἐὼ καὶ μπρός, τὸν κ. Πάνο Ταγκόπουλο.

Τελειώνοντας, ἀξίζει νάναφέρουμε, λέει, μέσα στὴν κριτικὴ μας τὰ δίκια λόγια τοῦ γλωσσολόγου Φιλήντα πῶς ὁ «Βηλαρὰς εἶταν ὁ Μωυτῆς τοῦ Δημοτικισμοῦ. Ὁ Ψυχὴρης τοῦ σιάθηκεν ὁ Μεσσίας του. Κι ὁ Νουμάς ὁ Ἀπόστολος Παῦλος του».

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΑ

Κάκαρο.

*Ἔτσι λένε τὸ κρανίον ρωμαϊκά, κέπειδῃ τὸ λένε καὶ καύκαλο ὑποθέτω πῶς ἡ ἐτυμολογία του εἶναι ἀπὸ συνεπαρμὸ τοῦ καύκαλο + κάρα = κάρκαρο. Τὸ μικρυντικὸ του: τὸ κακαρὶ σημαίνει τὴν ἀψηλότερη ἄκρα, τὴν κορυφή.

*Ἀπὸ τὸ κακαρο γίνεται τὸ: κακαρώνω = πέφτω νεκρὸς (μὲ τὸ κεφάλι κάτω). Καὶ δυναμώνει τὴν ἰδέα μου τὸ ἄλμπουρίζω = ἀναποδογυρίζω, ποὺ γίνεταί ἀπὸ τὸ ἄλμπουρο (alburo) = κατάρτι. Ἀλμπουρίζει τὸ καράδι = πέφτει μὲ τὸ ἄλμπουρο κάτω καὶ ἀναποδογυρίζει. Στὴν περὶδον μου λέμε γιὰ τὸ κατὰ: τὰ ἄλμπουρίσε κείναι γνωστότατη ἡ φράση: τὰ κακάρωσε.

*Ὅπως τὸ πλεῖστο ἄλμπουρίζει, δηλ. πέφτει, κέτσι βρίσκει τὸ ἄλμπουρό του τὴν ἀπανωτιὰ τῆς θάλασσας, ἔτσι κι ὁ ἄνθρωπος κακαρώνει, δηλ. πέφτει κέτσι βρίσκει ἡ κακάρα του τὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς.

*Ἄλλος ἔμως ἀκούει κακάρωσε καὶ δὲ συλλαβαίνει στὸ γλωσσικὸ του αἰσθημα ξεδιαλυμένο τὸ νόημα. Λοιπὸν τὸ λαγαρίζει περισσότερο βάζοντάς του ἀντικείμενο: κακάρωσε τὰ πόδια του, δηλ. ἔπεσε μὲ τὸ κεφάλι κάτω καὶ τὰ ποδάρια πάνου, κέτσι ἔκανε κακάρω = κεφάλι τα πόδια: τὰ κακάρωσε.

Κατὰ τὴν ἴδια ἀναλογία εἶπανε στὴν πατρίδα μου κατὰ: τὰ ἄλμπουρίσε.

Τὰ Περάθου (χωριὸ τῆς Νάξου)

Ἀρχαία Ἑλληνική λέξις ἀπεύρανθος δὲν ὑπάρχει· εἶναι φτιασμένη ἀπὸ ἡμίμαθους λεγιοτάτους. Τὸ χωριὸ λέγεται Τὰ Περάθου. Ἡ ἀρχαία λέξις εἶναι: πύρεθρον ἢ πυρίτις βοτάνη ὅπως λέει ὁ Νίκαιος στὰ Θηριακὰ του. Πύρεθρον λοιπὸν εἶναι ἡ μαργαρίτα, ποὺ λέμε, ἡ παπαδίτσα καὶ τὸ χαμομήλι, τὸ πύρεθρον κανονικὰ γίνεται πύρεθρον ξηπέριον· τὸ δεύτερον ἀπὸ ἀνομοίωσιν ποὺ λένε (παράβλε: χρυσόφρα χρυσόφα, δρύφρακτον δρύφακτον κτλ.) Ἐπειδὴ πρόκειται γιὰ ἄνθος, γίνεται ἡ παρετυμολογικὴ τροπὴ τοῦ εσέα. Ἐπίσης ὁ ἄνθος ψόγγος Ἰπρίν ἀπ' τὸ ρ γίνεται ε (παράβλε ἄχερα, σίδερο, κερά κτλ.) ἔτσι εἶπαν: πάμε στὰ (χτήματα τοῦ) Περάθου - στὰ Περάθου ἐκεῖ δηλαδὴ ποὺ βλαστομανᾷ ὁ Πύραθος (πύρεθρος), κῆμεινε ἡ τοπωνυμία Τὰ Περάθου. Γιὰ τοῦτο καὶ σὲ πολλὰ μέρη τὰ χαμομήλια τὰ λένε πυράθακια δηλ. πυρεθράκια καὶ τῆς μαργαρίτες πυράθες καὶ στήν Ἀρτάνη ψωράθρες ἀπὸ παρετυμολογία μὲ τὸ ψώρα.

Ὅλα τοῦτα λοιπὸν γίνονται ἀπὸ τὸ πύρεθρον κιόχιν «ἐκ τοῦ πυρρὲν ἄνθος» (:) ποὺ λέει ὁ κ. Ἀμαντος. Δεξ. ἀρχ. Ε', 59.

M. ΦΙΛΗΝΤΑΣ

Γιὰ τό: ὀρματολός.

Καλέ μου Δάσκαλε,

Μιὰ ἀπὸ τίς ἀντιλεγίες τοῦ κ. Χατζηδόκη στήν ἐτυμολογία σου γιὰ τὸ ὀρματολό(γ)ος—ὀρματολός εἶναι καὶ πῶς τάχα ὁ ξεπεσμός τοῦ γ ἀνάμεσα σὲ δύο φωνήεντα εἶναι νεότερο φαινόμενο στήν Ἑλληνική.

Διαβάζοντας τὴ φιλολογικὴ Ἑστία τοῦ 1893 σελ. 18 εἶδα σὲ ἓνα ἄρθρον τοῦ μακαρίτη τοῦ Ἀνδρέα Σκια πῶς ὁ Πατριάρχης Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος φοβερίζοντας τὸν Αὐτοκράτορα Ἰσαάκ τὸν Κομνηνὸ τοῦλεγε κατὰ λέξιν:

«Εὖ σέκυια, φεῦρνε, εὖ ἵνα σε χαλάσω».

Αὐτὰ λεχθήκανε ἐκεῖδ' ἀπὸ τὸ 1054.

Τὸ εὖ εἶναι βέβαιον τὸ ἐ γ ὦ μὲ ξεπεσμένα τὸ γ ἀνάμεσα σὲ δύο φωνήεντα. Ὡς ἀπὸ τὸν ἐνδέκατον αἰῶνα κιόλας τὸ γ ξεπέφτει ἀνάμεσα σὲ δύο φωνήεντα. Πέτα αὐτὰ τοῦ κ. Χ. γιὰ νὰ ἡσυχάσει.

Γιὰ σου,

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Τὰ παραμύθια τοῦ Σάντμπουργκ — Νέα ποιήματα τοῦ Κόνραντ Αἰηκεν καὶ τῆς καὶ τῆς κ. Μάργιορη Ἄλλεν Σέιφφερτ.

Σωρὸς βιβλία βγαίνουνε ὁλοένα στὴν Ἀμερικὴ μὲ κάθε φόρμα καὶ κάθε σκοπὸ. Β.βλία πρακτικά, ἐπιστημονικά, κοινωνικά, βιβλία γιὰ προπαγάντα, ρομάντσα διασκεδαστικά, κτλ. ποὺ πᾶντα θάχουνε ἓνα σκοπὸ ὁρισμένον καὶ μία σίγουρη κυκλοφορία. Καθαρὰ λογοτεχνικά ἔργα βγαίνουνε πάντα λιγώτερα, ὅπως συμβαίνει καὶ παντοῦ. Μάλιστα στὴν Ἀμερικὴ λιγώτερα ἀπὸ κάθε ἄλλο μέρος.

Ἀπὸ τὴ φιλολογία τὴν ἀμερικάνικη, πολλὲς φορὲς τυχαίνει νὰ μᾶς σταματοῦνε κάτι παρμύθια γιὰ παιδιὰ, καθὼς τοῦ Σάντμπουργκ, ἀναγνωρισμένου μαίτρ σ' αὐτὸ τὸ εἶδος, γιὰτὶ τότε βοηθᾷ ἐξαιρετικά κ' ἡ φαντασία του ἡ ἀπέραντη.

Τὰ τελευταῖα του «Rootabaga Stories», τὰ παραμύθια τῆς Ρουταμπάγκα, τῆς χώρας ποὺ βρίσκονται σ' αὐτὴν τὰ γαλάζια ποντίκια καὶ ποὺ ἀπάνου στὰ κασκέτα φυτρώνει ἀραισοῖτι, δένουνε τίς πιὸ ἀπίστευτες φαντασιοπληξίες μαζὶ μὲ τὴν πραγματικότητά τῆς ἀμερικάνικης ζωῆς. Καί, καθὼς εἶναι τὰ παραμύθια του ἀνακατωμένα ἀπὸ φανταστικὸ καὶ ἀληθινὸ μαζὶ, ἔτσι εἶναι κ' ἡ γλώσσα τους ἀνακατωμένη: ἐγγλέζικα ἀργκό, τεχνικοὶ ὅροι τοῦ ἀμερικάνικου πολιτισμοῦ, μεταφορὲς ἀπὸ τίς φάμπρικες κτλ. Ἡ τέχνη ὅμως εἶναι πού, μ' ὅλες αὐτὲς τίς ντισονάντσες στὰ καθέκαστα, τὰ καταφέρει πάντα στὸ σύνολο τοῦ βιβλίου του νὰ εἶναι ἀρμονικὸ, νὰ φαίνεται πὼς εἶν' ἔργο συγγραφῆς ἀληθινοῦ.

— Ὅσο γιὰ ποιήματα ἀξιοπρόσεχτα ἀπ' τὰ πιὸ καινούρια, εἶν' ἡ συλλογὴ τοῦ Κόνραντ Αἰηκεν. Ὁ ποιητής, εἶνε ἀπὸ τοὺς πιὸ γνωστούς, καὶ μὲ τοῦτα τὰ τραγούδια, ποῦναι τόσο τεχνικά, φαίνεται πὼς δὲ φχαριστιέται ἀκόμα ἀπὸ τὸν ἑαυτό του καὶ δὲ βρῆκε τὸ δρόμο ποὺ θὰ κολουθήσῃ ὀριστικὰ στὴν τέχνη του. Ὅλοένα ψάχνει, δοκιμάζει καὶ ποθεῖ. Οἱ στροφές του, μὲ ἀνεγάρδιαστη ρίμα, μαρτυροῦνε μεγάλη ἐπίδραση ἀπ' τὸν Whitman στὴ μορφή.

— Ἀκόμα σημειώνουμε καὶ τὰ ποιήματα τῆς Μάργιορη Ἄλλεν Σέιφφερτ: «*Μία γυναῖκα τριαντάρα*», ὁλοσδιόλου διαφορετικά.

Ἡ ποιήτρια θαρρεῖς πὼς θέλει ν' ἀντιδράσῃ πρὸς τὸ λυγισμό ποὺ

βλέπει από παντού νὰ ξεχειλίζει, (κι ὄχι νὰντιδράσει γιατί δὲν τότε συμπαθεῖ, παρὰ γιατί τὸν βλέπει μ' ἐπιφύλαξη, δισταχτικά, σὰ μιὰν ἐκδήλωση διαβατική) καὶ ζητάει μὲς στὰ τραγούδια τῆς νὰ βάλει περισσότερη διανοητικότητα καὶ λιγώτερην ἔκσταση.

Τὰ πιδ ὁμορφα ὅλης τῆς συλλογῆς εἶναι κάτι τραγούδια ἐρωτικά καὶ κάποια ἄλλα πού τραγουδεῖ καρτερώντας τὸ παιδί τῆς.

ΦΙΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΜΙΑ ΚΡΙΣΗ ΓΙΑ ΤΟ «ΝΟΥΜΑ»

Leipzig 16. 4. 23 Ferd. Rhodestr. 33.

Φίλε Κύριε Π. Ταγκόπουλε,

Λυποῦμαι ἀπὸ καρδιάς πὺν μὲ ἀνάγκασε μία ἀρρώστια νὰ περάσῃ ἡ εἰκοσάχρονη τοῦ ἀγαπητοῦ μας τοῦ «Νουμά» χωρὶς νὰ σᾶς στείλω κ' ἐγὼ δυὸ λεξοῦλες γιὰ συχαρίκι. Γι' αὐτὸ θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ τὸ κάμω «κατόπιν ἐορτῆς». Γιατὶ θὰ εἶταν ἀχαριστία νὰ μὴν τὸ κάμω, ὅφου ξέρω πόσες ὑποκινήσεις χρωστάω σ' αὐτὸ τὸ φύλλο. Πόσες φορές ξεσκαλίζω καὶ τώρα ἀκόμα τὰ παλιὰ αὐτὰ καὶ κιτρινωμένα φύλλα γιὰ νὰ κοιτάξω μιὰ μελέτη ἢ ἓνα διήγημα παλιδ πὺν μ' ἐνδιαφέρει. Τὸ μόιο πὺν λυποῦμαι εἶναι τὸ σχῆμα ἐφημερίδας, πὺν εἶχε τόσον καιρὸ καὶ πὺν δυσκολεύει πολὺ τὴ διατήρησιν. Ἀπὸ τὰ 1910 πιστεύω βγήκε βεβαίως σὲ μικρότερο σχῆμα, ἄλλὰ κι αὐτὸ ἀκόμα ἀκατάλληλο γιὰ τὴν πρόχειρη χρῆσιν. Γι' αὐτὸ μοῦ σηκώθηκε πέτρα ἀπὸ τὴν καρδιά ὅταν ἔλαβα τὴ νέα περίοδο σὲ ὁμορφα μικρὰ φυλλαδάκια πὺν τὰ μεταχειρίζεται κανεὶς εὐκόλα. Σᾶς συγχαίρω γι' αὐτὸ τὸν πραχτικὸ νεωτερισμό, πρὸ πάντων ὅμως γιὰ τὸ νέον πνεῦμα πὺν τοῦ δώσατε τοῦ φύλλου, περιορίζοντάς το ἐντελῶς στὴ λογοτεχνία. Δὲν ἀμφιβάλλω πὺν θὰ τὸ ἐξακολουθήτετε τὸ ἔργο τοῦ κ. πατέρα σας, ἀντάξια του, κ' εὐχομαι μόνο νὰ ριζωθῇ πιδ στέρεα καὶ πιδ βαθειὰ ἀκόμα παρὰ προτύτερα καὶ νὰ γείνῃ ἓνα «monumentum aere perennius» γιὰ τὴ νέαν Ἑλλάδα, ὅπου ἔχει τόση ἀνάγκη ἀπὸ ἓνα κεντρικὸ λογοτεχνικὸ ὄργανο καθὼς εἶναι οἱ «Convorbiri Litterare» γιὰ τὴ Ρουμανία ἀπὸ 55 χρόνια! Πρέπει νὰ συγκεντρώσετε τίς διανοητικὰς δυνάμεις σας καὶ ὄχι νὰ τίς σκορπίζετε. «L'union fait la force». Μακάρι νὰ τὸ ἐπιτύχετε ἐπὶ τέλους!

Μὲ φιλικούς χαιρετισμούς

Πάντα δικός σας,

Karl Dieterich.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

«ΑΡΓΩ»

Λογοτεχνικά τεύχη. Έτος Α'. Αριθ. 1. 'Αλεξάνδρεια, 7 τοῦ Ἀπρί-
λη 1923. — Ὁ «Νουμάς» πού χαίρεται ἀληθινά γιά κάθε νέα ἐκδήλωση
τῆς πνευματικῆς μας ζωῆς· δὲ θά'ρξῃ λόγος νά ἐκφράσει τὴ χαρὰ του γιά τὸ κι-
νούριο περιοδικὸ πού θέλει νά συγκεντρώσει τὴν κίνηση τῶν νέων τῆς Ἀλε-
ξάνδρειας, ἃ δὲν πίστευε ἀπόλυτα πὼς ἡ κίνηση τῶν νέων ἐκεῖ κάτω ἔχει νά
δείξει καὶ πολὺ καλύτερα πράγματα. Γιατί ὅσο κι ἂν δυὸ τρία κομμάτια ξεχω-
ρίζονται καὶ μέσα (ποιήματα Γλαυίου Ἀλιθέρση, Κ. Ν. Κωνσταντινίδη, μετα-
φράσματα ἀπὸ τὸν Ἀμιελ κ.ἄ) τὸ σύνολο δὲν εἶναι καθόλου ἀξιοπαρασώστο.
Εἰδικὰ θά'ρξῃ νά πει κανένας πολλὰ γιά τὸ κριτικὸ μέρος πού τὸ ἐκπροσωπεῖ
κάποιος κ. Τ. Μιλάνος, πού κι αὐτοῦ ἔχει παρουσιασθεῖ μετ' ἐπιμέλειας
γεμάτης γενῆ ἐπιχειρηματολογία καὶ δογματική. Ὁπωσδήποτε φανταζόμαστε
πὼς κάποια μεγαλύτερη προσοχὴ στὴ συγκέντρωση καὶ στὴν ἐπιλογὴ τῆς ὅλης
θα κάνει τὴν «Ἀργώ» ἓνα ἀληθινὸ περιοδικὸ τῶν νέων τῆς Αἴγυπτου, καὶ
τότε θὰ μπορεῖ κανένας νά'χει τὴν εὐχαρίστηση νά μιλήσῃ μετ' καλύτερα λό-
για γι' αὐτό.

«ΕΣΠΕΡΟΣ»

Μηνιαῖο λογοτεχνικὸ περιοδικὸ. Σύρος, χρονιά Α'. (Τεύχη ὡς τὰ τώρα 11).

Ὁ «Ἑσπερος» δείχνει μιὰ καλὴ προσπάθεια μετ' ἐπὶ τὰ τρία τελευταῖα του
φύλλα. Κυριόρρωσε νά συγκεντρώσῃ ἐκτετατὴ συνεργασία νέων λογίων καὶ ποιη-
τῶν ἀπ' τὴν Ἀθήνα, συμορφώνοντας καὶ τὴν ὅλη ἐκδοτικὴ του ἐμφάνιση πού,
προτῆτερα, μπορούμε νά ποῖμε, βρισκόταν σὲ χάλια ἀξιοδρόγητα. Ἔτσι σὰ
τὸ λα τοῦ Φλεβάρη-Ἀπρίλη 1923 παρουσίασε στίς πρώτες σελίδες του, σὲ
ἀξία τοποθέτηση, τοὺς λογοτέχνες Λέοντα Κινικοῦλα, Δημοσθένη Βουτυρά καὶ
Πάνο Τσιγκόπουλο, στολίζοντας καὶ τὸ ἀρχετὸ συμπαθητικὸ του ἐξώφυλλο μετ'
τὶς εἰκόνες τοῦ καθενὸς ἀπ' τοὺς παραπάνω. Ἐξόν ὅμως ἀπ' τὴν ἐργασίαν τῶν
γνωστῶν τέλος πάντων λογίων πού παρουσίασε, (φόρος τιμῆς καὶ δικαιοσύ-
νης νά σημειωθοῦνε ἀπ' τὸ «Νουμά» καὶ τὰ ὅσα δημοσιέψανε σὺν τῷ «Ἑσπερῷ»
τῆς Σύρος οἱ ποιητὲς καὶ λογογράφοι: Γεράσιμος Σπιταῆς, Ἀντώνης Για-
λούρης, Κ. Καρυωτάκης, Μ. Φιλητίας, Φώτος Γιούφυλης, κ' ἓνας — δυὸ ἄλ-
λοι ἀκόμα,) τί θά'πρεπε νά πει κανένας καὶ γιά μερικὰ φιλολογικὰ παρὰ-
στα πού ἐνῶ μ' ἔμπουνε ἀξιόλογα νά δεκαρολογοῦνε παρὰμερα μετ' ἐπὶ μικρούλες
ἐκδοτικὲς προσπάθειές τους, ξεινιῶζοντε, ἀνεπάνερα πῶς, καὶ μὲς στίς σελίδες
τοῦ νέου περιοδικοῦ. Δὲ θά'πρεπε προτιμότερο, μιὰ γιά πάντα, νάπομείνουνε
ἐξω ἀπὸ κάθε λογοτεχνικὴ ἐκδήλωση τὰ κακότεχνα καὶ καθυστερημένα καὶ
ἀνάξια λόγου παρὰστα;

ΧΥΜΟΠΩΡΟ

Μὲς στὸν κήπον ὅπου ἡ μπόρα
Σκόρπισε ἀνθία καὶ καρπούς,
Ποὺ ἄλλους ἔσπασε, ἄλλους τώρα
Κλάδους ἄφησε γυμνοὺς,

Νά, τὰ νιάτα ἀγκυλιασμένα
Μυαίνουν, βγαίνουν χαρωπά,
Δίχως ξάφνισμα κανένα,
Στὴν καρδιά καὶ στὴ θωριά.

Ίσως ἔτσι πρέπει νά'ναι,
Κι ὅσοι πάσχουν ἄς σιωποῦν,
Ὅπου δάκρυα, αὐτὰ γελᾷ
Κι ὅπου πένθη, ἀδιαφοροῦν.

(«ΕΥΑ» Φυλ. 12.—5 τοῦ Μᾶη 1923).

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

(Ἀναγγέλλεται κάθε βιβλίον ποὺ θὰ σταλθεῖ σ' ἐν' ἀντίτυπο. Κρίνεται ἅμα στέλνεται διπλό).

MIX PΟΔΑ: «Ἀ μ α ρ τ ω λ ᾶ», Βιβλιοπωλεῖον Λαδίζα καὶ Σίας, ὁδ. Βουλῆς 6, Ἀθήναι 1923.

ΚΩΣΤΑ Α. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ: «Γ ρ α ν ο ὑ δ ι α τοῦ Σ ύ θ α μ π ο υ», ἐκδότης I. Ν. Σιδέρης, Ἀθήναι.

Δ ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ: «Α ἰ Η α λ α ι α ἰ Ἀ θ ῆ ν α ι», Βιβλιοπωλεῖον Γ. Βασιλείου, ὁδ. Σταδίου 42 Ἀθήναι 1922.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑΣ Γ. ΜΑΡΚΕΤΟΥ: «Ἀ γ γ ε λ ι κ ῆ», Παιδαγωγικὰ Διηγήματα, Ἀθήναι 1923.

Α. ΣΚΟΥΦΟΠΟΥΛΟΥ: «Η α λ ι ῆ ς καὶ κ α ι ν ο ὑ ρ γ ι ε ς Ἰ δ έ ε ς», Ἐκδότης: Στέφανος Πάργας—«Γράμματα», Ἀλεξάνδρεια 1923.

Μ. ΚΑΡΕΚΟΥ (Καλλοκαίου): «Τ ρ ο τ ὶ κ ἰ ἄ λ ὑ τ ρ ω τ α», Ποιήματα, Ἀθήνα 1923.

ΚΝΟΥΤ ΧΑΜΣΟΥΝ. «Μ υ σ τ ῆ ρ ι α», Τόμος Α', Μετ. Β. Δασκαλάκη.
ΑΙΜ. ΖΟΛΑ. «Γ ι ᾶ μ ε τ ᾶ ν ὅ χ τ α Ἀ γ ᾶ π η ς» Β'. Ἐκδοση, Μετ. Ἡλ. Ἡλιού

ΛΟΡΛΟΥ ΒΥΡΩΝΟΣ. «Ὁ Κ ο υ ρ σ ᾶ ρ ο ς» Μετ. Λεωνίδα Ραζέλου, Ἐκδότης Χ. Γανιάρης, Σοφοκλέους 3 Ἀθήναι.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΣΤΟΝ ΠΟΙΗΤΗ ΤΗΣ ΕΞΟΡΙΑΣ

Ἐνῶ τῆς ἐξορίας σου τοὺς στίχους ἀγρικοῦσα,
 πρωτότιπους τοὺς βρήκα.
 Ἔνοιωσα πὼς ἐξώρισες μὲς ἀπ' αὐτοὺς τὴ Μούσα,
 καὶ τότε μόνο στὸ βαθὺ τὸ νόημά τους μπήκα.

Ο ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΒΟΡΕΑΣ

Ποῖς δὲν εἶδε τὸ Βοριά
 κι ἀπ' τὴν ἄλλη του μεριά ;
 Περίφημος ξυλόσοφος
 στὸ φλογερὸ καμίνι,
 καὶ γλωσσολόγος φύτρωσε
 τοὺς μαλλιαροὺς νὰ κρίνῃ !
 Τάφων κλειστῶν μᾶς ἔφερε,
 καὶ μούχλας ἀποκάρωμα...
 Γιὰ τέτοια μορμολύκεια
 δὲ βρίσκειτ' ἓνα σάρωμα ;

ΠΙΚΡΑΓΚΑΘΗΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

Ποῖς εἶπε πὼς οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἔχουν ἐνδιαφέρο γιὰ τὸ σοβαρὸ θέατρο ;
 Οἱ ὀπερέττες ποτὲ καὶ στίς καλύτερές τους βραδιές, δὲν εἶδαν τὴν κομπολημ-
 μύρα πού εἶχανε στίς πρώτες τους παράστας οἱ δυὸ ἄξιες καλλιτέχνισσές μας
 ἡ κ. Κυβέλη κ' ἡ κ. Κοτοπούλη, καὶ πού ξακολουθεῖ μὲ τὴν ἴδιαν ἐνταση ἴσα-
 με τώρα. Δυστυχῶς οἱ καλὲς μᾶς τεχνίτρες δὲ χρησιμοποίησαν τὸ δυνατό τους
 ταλέντο σὲ πρώτης γραμμῆς ἔργα, πού νὰ ξίξει νὰ ποσπάσουνε τὸν ἀμέριστό μας
 ἔπαινο. Ἔτσι ἡ κ. Κυβέλη ἄρχισε μὲ τὴ «Φ ω τ ε ι ν ῆ Σ ά ν τ ρ η», ἔργο
 ὄχι ἀπὸ τὰ δυνατώτερα τοῦ συγγραφέα, ὅπως οἵποτε ὁμοῦ κομμένο καθὼς εἶναι
 πάνου στὰχνάρια τῆς τέλνῃς τῆς, μπόρεσε νὰ μᾶς χαρίσει δυνατὴ καλλιτεχνικὴ
 συγκίνηση. Μὰ δὲν μπορεῖ νὰ βρεθεῖ δικαιολογία καὶ γιὰ τὴν «Κ υ ρ ί α μ ε
 τ ά ς Κ α μ ε λ ί α ς», ἔργο πού ἴσως στὴν ἐποχὴ τοῦ Παράσχου νᾶλεγε κάτι,
 μὰ πού σήμερα κινεῖ μονάχα τὴν ἀγανάχτηση καὶ μάλιστα μ' ἐκεῖνο τὸ «ὄτι
 π ο λ ὺ ἡ γ ά π η σ α ς» στὸ φινάλε. Ἐξὸν κι ἂν ἡ κ. Κυβέλη ἱκανοποιήθηκε
 ἀπὸ τὰ δάκρια πού χύσανε μερικὲς γυναικοῦλες τοῦ λαοῦ, (λαός, ὁ κατὰ
 κατὰ τὸ Λασκαράτο ὄχλος=ὄχι τὰ κεφάλια πού φορᾶνε σκοῦφο μὰ πού κάτου ἀπὸ

σκοτού η ήμίψηλο κρύβουνε λίγο νοῦ καὶ πολλὲς πρόληψες) καὶ τότε στὴν ὀλιγόρκειά της δὲν ἔχουμε τίποτα νὰ προστέσουμε. Ἡ κ. Κοτοπούλη μᾶς ἔδωσε ἀκόμα χειρότερα ἔργα. Ἔτσι στὸ ἀψυχολόγητο καὶ παρατραβηγμένο Γερμανικὸ δράμα «Α' π' τ ὀ β ο ὦ ρ κ ο» μὲ τὶς ἀχώνευτες tirades τῆς εὐκόλης φιλοσοφίας καὶ τοῦ θρησκευτικοῦ ρωμαντισμοῦ, ἔνα πρᾶμα τράβηξε τὴν προσοχή μας: Πῶς μπορέσανε οἱ ἄξιοι ἡθοποιοὶ τοῦ θιάσου πάνω σὲ τόσο αὐτλιο καμβὰ νὰ κάνουνε μιὰ τόσο καλὴ ἐντύπωση. Ὅσο γιὰ τὴν κωμωδία «3 6 4 κ α ι μ ί α» δὲ θάτανε βολετὸ νὰ βροῖμε λόγια πού νὰ λένε τὴν ἀγανάχτησή μας. Θὰ θέλαμε νὰ ὑποδείξουμε στὶς ἄξιες καλλιτέχνισσές μας πῶς μὲ τὸ ταλέντο τους καὶ τὸ νομα ποῦχουνε πάρει, ἔχουν ἀναλάβει καὶ κάποιες ὑποχρέωσεις πρὸς τὸ κοινὸ πού, σπρώχνεται γιὰ νὰ γεμίσει τὰ θεατρά τους καὶ δείχνοντας ἔτσι πῶς ξαίρει νὰ ἐκτιμᾷ τοὺς καλοὺς τεχνίτες δείχνει πῶς ἔχει κάτω ἀναπτυγμένο τὸ καλλιτεχνικὸ του κριτήριό κι ἀξίζει νὰ τοῦ προσφέρνεται διαλεχτώτερη πνευματικὴ τροφή. Ἀλλιῶς δὲν ξαίρουμε γιατί θάτρεπε νὰ κατηγοροῦμε γιὰ τὴν κατάντια τοῦ θεάτρου μας τοὺς δεκαρολόγους τῆς ὁτερέτας πού τοῦλάχιστο δὲν ἔχουνε καμιά σχέση μὲ τὴν τέχνη καὶ μόνο ζητᾶνε νὰ πλουτίσουν ἀπὸ τὸ θέατρο.

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Τὰ Γραφεῖα τοῦ «Νουμά» μεταφερθῆκανε στὴ στοὰ Ραζῆ, ὁδ. Σοφοκλέους, ὅπου μᾶς βρίσκει κανεὶς τ' ἀ τογέματα 5—7.

— Ἀπὸ πληθώρα ὕλης πολλὰ δημοσιέματα πού θὰ θέλαμε νὰ συμπερίληφτοῦνε σ' αὐτὸ τὸ τεῦχος μείνανε γιὰ τὸ ἐρχόμενο, ὅπως λ.χ. ἡ «Ξένη Φιλολογία» πού τὴν εἶχαμε προαναγγεῖλει, τὰ «Λυρικὰ» τοῦ Τυγκὸρ κτλ κτλ. Ἀς σημειωθεῖ πῶς ὁ «Νουμῖς», ἔχοντας ὀρισμένους συνεργίτες ταχικούς, δὲν μπορεῖ νὰ φιλοξενεῖ στὶς σελίδες του τὰ ὅσα τοῦ στέλνονται σωρὸ—σωρὸ ἀπὸ διάφορους καλοὺς νέους, πού ἐμφανίζονται γιὰ πρώτη φορὰ στὰ Γράμματα. Ὁ Ἑ ρ α σ ι τ ε χ ν ι σ μ ὸ ς δὲ μᾶς εἶναι ἀρεστός. Καὶ ὁ «Νουμάς» δὲν εἶναι π ρ ο π α ι δ ε υ τ ι κ ὸ σ κ ο λ ε ῖ ο τῆς Τέχνης. Ἀς σημειωθεῖ αὐτὸ μὴ γιὰ πάντα.

— Στὶς 2 τοῦ Μᾶη, στὴν αἴθουσα τοῦ Ἑλλ. Ὁδείου καὶ στὴ σειρά τῶν διαλέξεων τοῦ «Συνδέσμου Ἑλληνίδων», μίλησε ἡ λογία κ. Σπανοῦδη γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Κωνσταντινουπολίτη ποιητῆ κ. Ὁμηροῦ Μπεκέ. Τονὲ ξεχώρισε ὡς ποιητὴ περιγραφικὸ μὲ ἄξια δημιουργήματα τοπικοῦ χαρακτήρα, ὅπως τὸ «Λουτρὸ» κ' ἔνα δυὸ ἄλλα τραγούδια Ἀνατολίτικα. Ἡ προσπάθειά της ὅμως νὰν τονὲ κατατιθεῖ στὸ πλευρὸ τοῦ Παλαμᾶ ὡς ποιητὴ τῶν κολασμένων, τοῦ πάθους, τῆς ὀργῆς, τῆς βλαστήμιας, Μπωντελεριακὸ ποιητῆ κτλ. κτλ., ξεφεύγει τὰ σύνορα τῆς κριτικῆς ἐπισκόπησης καὶ φτάνει στὸ συγκινητικὸ σημεῖο τῆς ἀπλῆς, ἀξέπαινης συμπατριωτικῆς συμπάθειας, πού γι' αὐτὴνε, τοῦλάχιστο, δὲν ἔχουμε νὰ πούμε τίποτα ἐμεῖς.

— Στις 7 τοῦ Μάη τὸ δειλινό, στὴν αἴθουσα τοῦ «Ἀνώτερου Ἰνστιτούτου τῶν Γαλλικῶν σπουδῶν», ὁδ. Σίνα 31, μίλησε ὁ διευθυντὴς τοῦ «Libre», καθηγητὴς κ. Louis Roussel, γιὰ τὸ ἔργο τοῦ κ. Πιέρου Βλαστοῦ. Ὁ καλόγνωμος μελετητὴς τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων κατόρθωσε νὰ δώσει μιὰ σύντομη ὅσο καὶ πιστὴ εἰκόνα τῆς ξεχωριστῆς φυσιογνωμίας τοῦ κ. Βλαστοῦ—Ἐρμωνα, ὡς ποιητῆ, κριτικοῦ καὶ γλωσσολόγου.

— Εἶχαμε τὴν εὐτυχία ν' ἀκούσουμε στὰ «Ὀλύμπια», σὲ δυὸ κυριακάτικες ἀπογευματινές, τὴν «Ἀϊντὰ» καὶ τὸ «Φάουστ» ἀπὸ τῆς Διδασκαλίας Φωτεινῆς Σκαρμαμγκᾶ. Ἡ φωνὴ τῆς, δυναμωμένη, ἐδῶ καὶ δυὸ χρόνια, σὲ ἤχο, ἔκταση χρωματισμοῦ κατακάθαρη καὶ ἀβίαστη στίς ἀπάνω νότες, σταθερὴ στὰ κέντρα, μελωδικὴ στὰ πιανίσσιμα, κατάθελε, ὅχι μόνον τὸ μουσικὸ κόσμον ποὺ παρακολούθησε τίς ἀπογευματινές αὐτὲς μὰ καὶ τὸ πολὺ κοινόν, ποὺ μ' ἐνθουσιασμό ἀβίαστο, ἐπεφῆμιση τὴν ἄξια ἑλληνίδα καλλιτέχνισσα. Θάβω, ἀλήθεια, εὐτύχημα, ν' ἀφιερωνότανε ὀριστικὰ στὸ Ἑλληνικὸ μελόδραμα ἡ Διδασκαλίας Σκαρμαμγκᾶ, ἂν καὶ, γιὰ νὰ λέμε τὴν ἀλήθεια, βιέποντας κανέναν τὰ χάλια ποὺ βρισκεται τοῦτο τὰ τελευταῖα χρόνια, θάχε νὰ συμβιβάσῃ ὅτιον αἰστάνεται σεβασμὸ πρὸς τὴν τέχνη καὶ τὸ ταλέντο τοῦ, νὰ ζητῇ τὴν ἀναγνώριση τῆς ἀξίας τοῦ ἔξω ἀπ' τὸ κακὸ ἔργο αὐτοῦ συγκρότημα.

— Ἀπὸ τὸ θίασον Βεάκη παίχτηκε στὴν Κύπρο καὶ στὴν Ἀλεξάνδρεια ἡ «Μητέρας», τὸ τρίπρακτον κοινωνικὸ δράμα τοῦ συγγραφέα τῆς «Ὁξώπορτας» κ. Δ. Π. Ταγκόπουλου.

— Ὁ ζωγράφος κ. Λευκοῦργος Κογεβίνας, ὕστερ' ἀπὸ μακρόχρονη περιοδεία τοῦ στὰ καλλιτεχνικὰ κέντρα τῆς Εὐρώπης, ἤρθε καὶ ἀνοίξε στὴν Ἀθήνα ἐκθεσὴ, μὲ νεώτερα ἔργα τοῦ.

Ξεχωρίσαμε μερικοὺς πίνακες ποὺ ἐκτεθῆκανε καὶ στὸ Παριζιάνικον σάλον, καθὼς καὶ ἀξιόλογες χαλκογραφίαι ἀπὸ τὸ Ἅγιονόρος, ποὺ κυκλοφοροῦσαν τὸν περασμένον χειμῶνα στὸ Παρίσι, σὲ μερικά ἀντίτυπα μὲ πρόλογον τοῦ Βυζαντινολόγου κ. Ντίλ.

— Στὴ σελίδα 365, στ. 19, παρακαλοῦμε νὰ διορθωθεῖ ἡ φράση ἀντὶ «γινὸς τσοπάνη» — «γινὸς ἰερεῖα», ποὺ ἔμεινε ἀπὸ τυπογραφικὴ ἀβλεψία. Ἐπίσης στὴ σελίδα 373, στ. 20, νὰ διορθωθεῖ ἀντὶ μιὰ γεωγραφικὴ ἀπαρίθμηση Σ — μιὰ γεωγραφικὴ ἀπαρίθμηση Η, ποὺ γιὰ μᾶς τοῦλάχιστον εἶναι λάθος ὁ κ ρ ε τ ἁ σ ο β ρ ὁ. Τὰ ἐντελῶς ἀσήμεντα, ποὺ ξεφεύγουνε τότε—τότε, τὰ φάνομε στὴν ἀντίληψη τοῦ ἀναγνώστη μας.

— «Χωρὶς Γραμματόσημο» στὸ ἐρχομενον φύλλον.

«ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ»

Ἐκδίδονται ἀπὸ συντροφιά νέων στὴ Θεσσαλονίκῃ καὶ συγκεντρώνουνε, τὸ περισσότερο, τὴ ντόπια λογοτεχνικὴ κίνηση τῆς Μακεδονίας. Γραφεῖα Ἐργατίας 351 Συνδρομὸς Ἑσωτερικοῦ Ἑτησίου δραχ. 20—Ἐξάμηνη δραχ. 10. Τὸ φύλλον δραχ. 2.